

HyväTerveys

NYT PUHUTAAN

Resepti- lääkkeellä kilot pois

Vertailussa
valmiskeitot

Näin eroon
ihokarvoista

KIRJE PSYKOLOGILLE

*Mustasukkainen
mies ahdistaa*

Sinulle nyt
-50%
3,45 €

Miten elää
infarktin jälkeen?

STRESSI SEIS!

- Tunnista oma tapasi uupua
- Työt temperamentin mukaan
- Lääkäri neuvoo: näin purat paineet

STRESSI-
TESTI s. 23

Upeiden poikien puolustaja

Lastenpsykiatrian erikoislääkäri Raisa Cacciatore kantaa huolta meidän ihanista, fiksuista murrosikäisistä pojistamme. Nämä yrittävät tosissaan kasvaa kunnan miehiksi, vaikeivät aina tiedä, miten se tapahtuu.

TEKSTI Tarja Hirvasnoro | KUVAT Lauri Mannermaa

Raisa Cacciatore, 49, istuu hankalasti keskellä muuton tavarapaljoutta työhuoneessaan Väestöliiton seksuaaliterveysklinikassa ja puhuu. Kannettava tietokone sopii juuri ja juuri huteran säilytyskorin päälle. Sen ruudulla vilahtelevat tilastotiedot suomalaisten nuorten sukupuolitaudeista ja raskaudenkeskeytyksistä, joita Cacciatore näytti yhdysvaltalaisille päättäjille luennoidessaan Seattlessa.

– Tämä kohta herätti yleisössä kohahduksen. Olimme kysyneet suomalaisilta kahdeksasluokkalaisilta, kenen vastuulla on sukupuolitautilien ja raskauksien ehkäisy. Jokseenkin kaikki vastasivat tasa-arvoisesti, että vastuu kuuluu tytölle ja pojalle yhteisesti. Meidän nuoret ovat niin upeita! Cacciatore huudahtaa.

Työhuoneen ovi raottuu ja huolestuneen näköinen työtoveri käy toisen kerän vartin sisällä muistuttamassa, että kokous alkaisi jo. Saman tien soi Cacciatoren kännykkä: joku toinenkin toimittaja pyytää haastattelua. Cacciatore kehottaa kokoustajia aloittamaan ilman häntä, ohjaa toimittajan Väestöliiton terveydenhoitajien puheille – ja jatkaa puhumista.

Koko meidän terveydenhuoltomme on suunniteltu noin 20-vuotiaalle naiselle.

– Tällaista tämä on. Jossakin välissä pitäisi ehtiä tekemään varsinaista työtäkin nuorten kanssa, Cacciatore toteaa hermostumatta mutta pitää määrätietois-

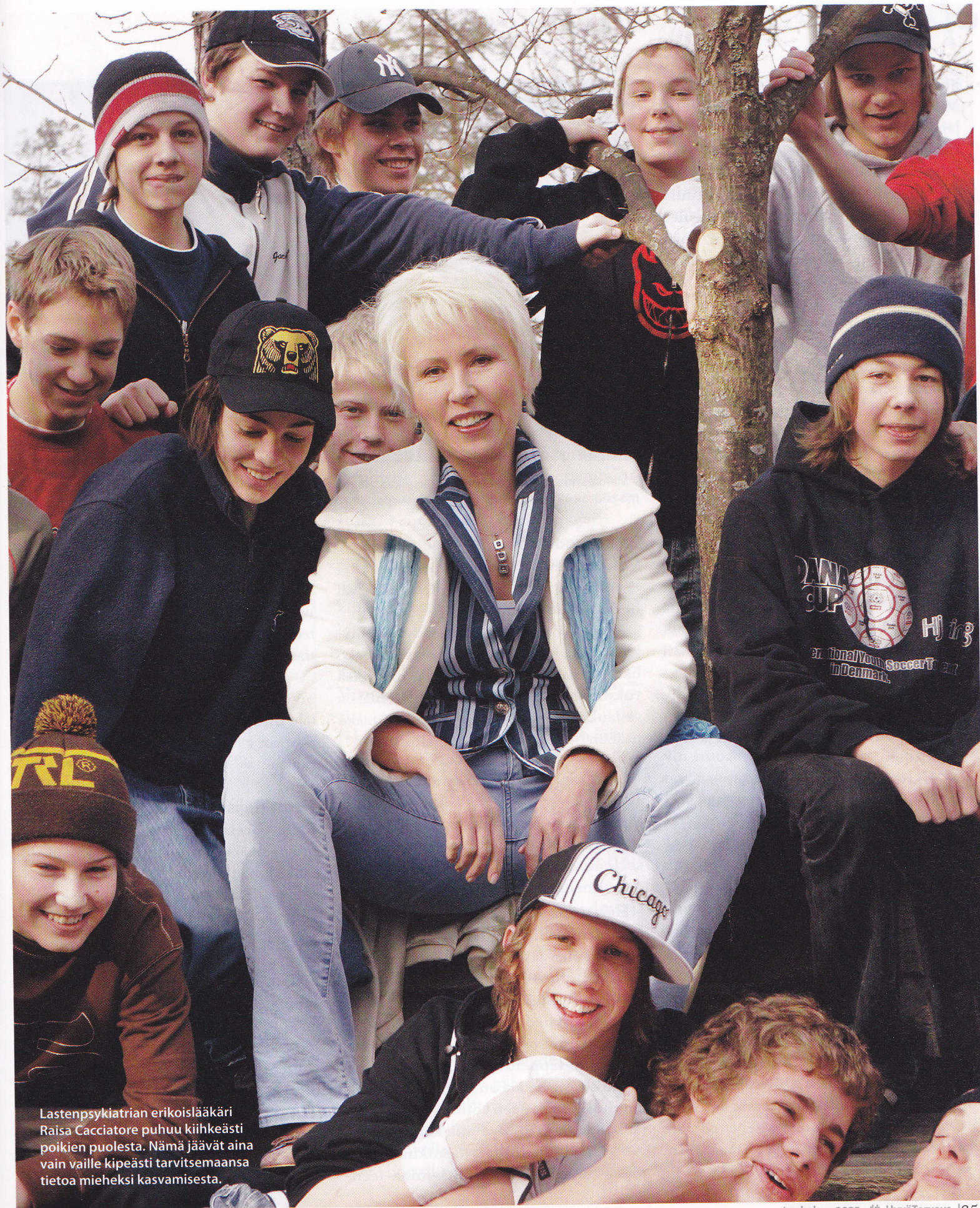
ti kiinni siitä, ettei sovittu haastatteluaika ylitä minuutillakaan.

Kiellettyä olla poika

Lastenpsykiatrian erikoislääkäri Raisa Cacciatorelta on totuttu kuulemaan tiedotusvälineissä ja vanhempainilloissa suoraa puhetta nuorison puolesta. Hän kuuluttaa nuorten oikeutta saada oikeaa terveystietoa, pätevää ehkäisyneuvontaa, edullisia kondomeja ja tehokasta jälkiehkäisyä.

Erityisen kiihkeästi Cacciatore puhuu murrosikäisten poikiemme itsetunnon ja tuen puolesta. Hän johtaa Väestöliiton RAY-rahoitteista Miehen aika -toimintaa ja on huolissaan siitä, että pojat jäävät aina vain vaille kipeästi tarvitsemaansa tietoa mieheksi kasvamisesta. Väestöliiton tutkimuksessa 14-vuotiaat tytöt osasivat kuvailla jopa poikien murrosiän paremmin kuin pojat itse.

– Eikä se ole ihme. Koko meidän terveydenhuoltomme ja koululaitos lukioon asti on suunniteltu noin 20-vuotiaalle naiselle. Kasiluokkalainen poika ei taastusti tule naispuolisen kouluterveydenhoitajan luo kysymään, että hei, missä vai-

Lastenpsykiatrian erikoislääkäri Raisa Cacciatore puhuu kiihkeästi poikien puolesta. Nämä jäävät aina vain vaille kipeästi tarvitsemaansa tietoa mieheksi kasvamisesta.

>> heessa yhdyntää kondomi laitetaan päälle. Moni terveydenhoitajakaan ei tiedä, milaista neuvontaa pojat tarvitsisivat, Raisa Cacciatore lataa.

Kouluista ja osittain kodeistakin puuttuu mieheltä pojalle -kasvatuskulttuuri. Kun miehet ovat perinteisesti keskittyneet sotimiseen ja maanrakennukseen, kovin harva tämän päivän isistä on saanut läsnä olevaa ja kannustavaa isyyttä. Oman isyytensä he joutuvat luomaan ihan itse.

– Sitten ovat vielä päiväkodit, joihin monet kunnat ovat nyt lähettäneet uusia turvasääntöjä. Niissä kielletään muun muassa retkeily, uiminen ja pyöräily. Kohta lapset kai saavat vain maata päivät letkuruokinnassa. Miten täällä voi pojaksi kasvaa, kun telmiä ei saisi missään? Viesti pojille kuuluu, että muuttukaa työtöiksi – vaikkeivät nuo kiellot edistä tervettä työttöyttä.

Mitä tekisi muskeleille?

Hämentävimmät kasvuvuodet odottavat yläasteella. Siellä tytöt ja pojat ovat yhtä lailla ihmeissään seksuaalisuutensa kanssa, mutta pojat joutuvat lisäksi ottamaan kantaa muskeleihin.

Pelottava tilanne voi yllättää ihan tavallisen pojan, joka haluaisi keskittyä vain olemaan ja pohtimaan, urheilemaan ja käymään koulua.

– Hänen ympärillään pyörii päiväs-tä toiseen sekin joukko, joka yrittää päteä uhoamalla ja ärsyttämällä. Kun kukaan ei opeta pojille aggression hallintaa ja kun hormonimyrsky kuohahtaa, siinä voi tulla vedettyä turpaan puolin ja toisin, Raisa Cacciatore sanoo.

Ja sitten? Sitten ei mitään. Tappelamista pidetään jotenkin väistämättömänä osana pojan elämää.

Sama jatkuu, kun poika kasvaa mieheksi.

– Kotiväkivallasta kyllä puhutaan ja siitä pitääkin puhua. Silti miesten miehiin kohdistuva väkivalta on yleisempää, samoin poikien ja miesten itsemurhat. Siitä ei vain nosteta haloota. Miehet nähtävästi saavat tappaa itseään ja toisiaan niin paljon kuin haluavat.

– Meidän nuorissamme ei ole mitään vikaa. He ovat aivan upeita. Vika on meissä aikuisissa, jotka teemme päätöksiä nuorten vahingoksi, lastenpsykiatrian erikoislääkäri Raisa Cacciatore sanoo.

Raju muodonmuutos

Vaikka kouluissa tehdään mielialakyselyitä, poikien paha olo ja masennus jäävät helposti huomaamatta.

– Jos 14-vuotiaalta pojalta kysytään, onko hänellä mielialaongelmia tai tuntee kohtaan ”en tunne”. Toisenlaisia vastauksia tulee, jos pojalta kysyy: ottaako päähän? Raisa Cacciatore mainitsee.

Miehet nähtävästi saavat tappaa itseään ja toisiaan niin paljon kuin haluavat.

Hän tietää kyllä, ettei edes oman vanhemman ole helppo lähestyä murrosiän riepottamaa lasta. Poika kun heittäytyy jossakin vaiheessa esittämään kaikinpuolista vastakohtaa vanhempiansa unelmamiehelle. Hän on umpimielinen ja siivoton, jää kiinni varkaudesta tai tupakasta tai sotkeutuu tappeluun. Vanhemmuuden ikimuistoisia hetkiä on, kun huomaa kulanmurun katsoen kotikoneella pornoa tai kun lattialla lojuu avattu kondomi.

– Vähän väliä löydän itsenikin mieltästä kuumeisesti, että mitä-minä-teen-

mitä-minä-teen... Aikalisä, ajattelu ja keskustelu jonkun samassa vaiheessa olevan vanhemman kanssa auttavat ihmeesti, neuvoo Cacciatore, jonka omaan talouteen kuuluu kaksi murrosikäistä, 17-vuotias **Laura** ja 14-vuotias **Roberto**.

– Onhan meillä eloisaa, kun kullakin on vielä vaihteleva määrä kavereita. Usein talo on täynnä väkeä, ja ruokaa saa kantaa pöytään kärrylasteittain, Cacciatore nauhahtaa.

Tietoa pojista pojille

Raisa Cacciatoren suorasukaisuus puree murrosikäisten vanhempiin, jotka täyttävät salit hänen vetämässään vanhempainilloissa. Silti joskus tulee kitkerääkin palautetta. Luentojen jälkeen tivataan, miksi hän vain haastaa muita toimimaan ja esittää kysymyksiä. Missä ovat ratkaisut?

No, teoissakin löytyy. Koko Väestöliiton seksuaaliterveysklinikan tarmokas joukko on lähtenyt taisteluun poikien puolesta. Siellä on muun muassa luotu ensimmäiset nimenomaan pojille suunnatut seksuaalikasvatusmateriaalit.

On 13–18-vuotiaille pojille tarkoitettu ja heidän kielellään kirjoitettu kirja *Legopalkoista leopardikarsareihin*. On sen jatko-osa *Korkkari* 18–28-vuotiaille miehille. Lä-

Milloin viimeksi liikut itsesi hikeen?

Tein aamulenkkin kevätssäällä mustarastaan liverryksessä kylpien.

Mikä luonteessasi teettää töitä?

Liian avulias tunneäly. Sekaannun kaikkeen, empatoin ja sympatoin ja ehdottelen strategioita tilanteissa, joissa kannattaisi vain pitää suunsa kiinni.

Mitä tekemääsi möhläystä kadut?

Myin kerran vanhan autoni tyypille, joka tuli kotiini, esittäytyi katsastusmieheksi ja vei auton velaksi. Poliisit nauroivat, kun olin luottanut ronttiin, joka kyllä jo istui telkien takana muista rötöksistä.

Mikä saa sinut nauramaan?

Omat ihanat lapset, kun he kuvailevat päivän tapahtumia. Myös työkaverit päivittäin, oma kumppani, vanhat ja uudet vitsit. Nauran paljon, yksin ja joukossa!

Mikä on tärkeintä elämässä?

Ilo, jonka saa tavoittelemalla kauneutta ja sopusointua itsessä, ympäristössä ja ihmissuhteissa – vaikka se olisi utopiaa.

hivuosina on luvassa vanhemmille suunnattu kirja poikien kasvattamisesta ja toinen nuorille miehille isäksi tulemisesta. Suomenkielisille yläasteille ja lukioille on jaettu kahtena vuotena seksuaalivalistusta CD-romin muodossa: *Seksin ABC – Tohtori Žukovskin salaiset kansiot I ja II*.

– Olemme olleet tekemässä peruskouluille Seksuaalisuuden portaat -opetuspakettia, ja nyt luomme vastaavaa kokonaisuutta aggressiokasvatuksesta. Miten opetetaan pojalle, ettei hän saa lyödä? Mitä hän voi tehdä vihan, kateuden ja pettymyksen tunteidensa kanssa? Cacciatore luettelee.

Työtä siis tehdään koko ajan, ja tulokset antavat tekijöilleen uusia voimia. Vaikka parannettavaa riittää ja tilastot kertovat surullisiakin asioita, ehdoton enemmistö suomalaisista nuorista voi paremmin kuin koskaan ennen, sekä tytöt että pojat.

– He ovat terveempiä ja tervejärkisempiä kuin me, heidän vanhempansa. Yhä useampi heistä pysyttelee irti päihteistäkin, kun me vedimme tupakkaa posket lommolla jo 13-vuotiaasta.

Kahden kerroksen nuoret

Vaan ettei totuus unohtuisi, Raisa Cacciatore kääntyy uudelleen kannettavan tietokoneensa puoleen ja kaivaa esiin loistavien tilastojen kääntöpuolen. Sieltä löytyy se nuorten vähemmistö, joka voi todella huonosti.

– Heitä on kymmenesosa kaikista nuorista, 5 000–6 000 jokaisesta ikäluokasta, ja he ovat aivan hukassa. Silti koululuokkia vain suurennetaan, kouluja vähennetään ja erityisopetusta puretaan, sosiaalityö ja perheneuvolat ovat aivan tukossa. Nämä nuoret on heitetty roskiin.

Kuulostaa armottomalta.

– Kun sanoo suoraan, joku toivottavasti herää jossakin.

Päätökset näkyvät terveydessä

Yhteiskunnalliset päätökset erottuvat nuorten seksuaaliterveydessä suorastaan räikeästi, niin hyvässä kuin pahassa.

1970-luvulla 15–19-vuotiaiden suhteelliset aborttiluvut olivat noin neljännek-

sen korkeampia kuin nyt ja sen ikäisten synnytyksiä oli yli kaksinkertainen määrä. Sitten tuli kansanterveyslaki ja aborttilaki. Kunnat velvoitettiin antamaan maksutonta ehkäisyneuvontaa ja kouluissa aloitettiin seksuaalikasvatus. Niin abortit kuin nuorten synnytyksetkin alkoivat vähetä saman tien.

– Silloin katsottiin, että kyse ei ole mo-

Vähän väliä löydän itsenikin miettimestä kuumeisesti, että mitä-minä-teen...

raalista vaan terveysasiasta, ja sitä on alettava hoitaa. Tulokset näkyivät heti, Cacciatore toteaa.

Vika on aikuisissa

Hyvä kehitys jatkui 1990-luvun alkuvuosiin saakka. Siihen osui lama, ja taas tehtiin päätöksiä. Ehkäisyneuvoloista karsittiin suurin osa. Oma terveydenhoito ja säästettiin pois kouluista. Perhekasvatus poistettiin pakollisten oppiaineiden joukosta.

– Ja nuoren aborttien, synnytysten ja sukupuolitautilien määrät kääntyivät uudelleen kasvuun. Eniten jäivät vaille hyvin nuoret, 14–16-vuotiaat. He olisivat tarvinneet tietoa ja palveluita juuri silloin, kun heräsivät seksuaalisuuteensa. Ei heitä mikään aikaisempien vuosien seksuaalikasvatuskampanja tavoittanut, Raisa Cacciatore sanoo.

Nyt nämä lamaleikkauksista eniten kärsineet ovat noin 25-vuotiaita – ja heille on tehty enemmän abortteja kuin muille ikäryhmille.

– Sitten heitä vielä paheksutaan. Kyse ei tosiaankaan ole siitä, että nuoriin olisi nyt tai koskaan iskenyt jokin holtittomuusgeeni. Meidän nuorissamme ei ole mitään vikaa. Vika on meissä aikuisissa, jotka teemme päätöksiä heidän vahingokseen. ‡